

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ДОНЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ПАЛАЦ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

ПРОФЕСІЙНИЙ СТАНДАРТ ПЕДАГОГА

Донецького обласного палацу
дитячої та юнацької творчості

Слов'янськ – 2020

Професійний стандарт – система вимог до якостей (компетентностей) суб'єкта діяльності, які в своїй цілісності визначають можливість займання конкретної посади та визначають успіх в діяльності.

Компетентність – новоутворення суб'єкта діяльності, що формується в процесі професійної підготовки, являє собою системний прояв знань, умінь, здібностей та особистісних якостей, які дозволяють успішно вирішувати функціональні завдання, що складають сутність професійної діяльності.

Компетенції – опредмечені в діяльності компетентності працівника; коло питань, в яких він добре орієнтований, коло повноважень, прав.

Компетенції відносяться до діяльності, компетентність характеризує суб'єкта діяльності. Компетентність не протистоїть знанням, умінням, здібностям та особистісним якостям.

Сучасна Україна, переживаючи величезні зрушення у всіх сферах життя, потребує реформування, модернізації та професіоналізації освіти. В цьому контексті перехід на нові стандарти освіти є викликом сьогодення. Зрозуміло, що позашкільна освіта не може залишатися осторонь, вона має підтримати цей процес, а також докласти максимум зусиль для його реалізації. Без сумніву, це важливий і відповідальний етап в роботі закладу позашкільної освіти.

Одним з пріоритетних напрямів розвитку позашкільних установ і необхідною умовою ефективності освітнього процесу є забезпечення готовності педагогів до переходу на нові стандарти.

Професійний стандарт педагога закладу позашкільної освіти, як система вимог до якостей (компетентностей) суб'єкта діяльності, які в своїй цілісності визначають можливість займання конкретної посади та визначають успіх в діяльності, має передбачати як особистісні якості педагога закладу позашкільної освіти, так і постановку цілей і завдань педагогічної діяльності, мотивацію навчально-виховної діяльності у творчих учнівських об'єднаннях,

програмно-методичне забезпечення тощо. До того ж, педагог – позашкільник мусить володіти інформаційною компетентністю.

Обов'язково слід враховувати надзвичайно важливу за своєю суттю особливість позашкільної освіти, яка полягає в тому, що для дітей в закладах позашкільної освіти забезпечується можливість добровільного, цілеспрямованого використання вільного часу з тим, щоб вони отримали змогу для більш повного розвитку своїх потенційних можливостей, чому сприяє варіативність освітніх видів діяльності, навчальних і розвиваючих програм.

Позашкільний заклад освіти обов'язково утримує в полі зору окремі індивідуальні особливості дитини не відходячи від основного курсу на цілісний особистісний розвиток дітей та учнівської молоді.

Позашкільна освіта формує підґрунтя для соціальної орієнтації та адаптації учнівської молоді, забезпечує формування усвідомленого вибору майбутньої професії та задоволення широких пізнавальних потреб при наданні кожному свободи вибору, створює умови для становлення і розвитку творчої особистості із сформованою системою соціально-значущих цінностей, здатної до постійного самовдосконалення. Отже, *професійна діяльність педагога закладу позашкільної освіти є:*

- *за змістом* – перетворююча, націлена на якісну зміну рівня знань учнівської молоді, особистість вихованців в цілому і самого педагога в тому числі;
- *за формою* – комунікативна, базується на спілкуванні як безпосередньому, так і опосередкованому;
- *за структурою* – ціннісно-орієнтаційна, зорієнтована на формування системи цінностей педагога і перенесення її на дітей та учнівську молодь.

Запровадження професійного стандарту педагога закладу позашкільної освіти передбачає врахування особистих компетенцій педагога, володіння технологією цілісного педагогічного процесу, мотивації навчально-

пізнавальної діяльності у вихованців, інформаційної компетентності, розробки програм педагогічної діяльності та готовності до прийняття педагогічних рішень тощо.

Особисті компетенції та компетентності педагога закладу позашкільної освіти:

– Бачення реальних та потенційних можливостей вихованців (прогностична складова), що відображається вмінням оцінити реальні та передбачити потенційні можливості учнівської молоді та визначити оптимальні шляхи і методи для забезпечення реалізації успішної діяльності вихованців (уміння створювати необхідні умови для науково-пізнавальної діяльності учнівської молоді, гармонійного виховання та розвитку, змістовного відпочинку і дозвілля дітей, самореалізації, набуття навичок здорового способу життя; уміння позитивно стимулювати навчальну активність вихованців; уміння розробляти індивідуально-орієнтовані освітні проекти).

– Відчуття внутрішнього світу вихованців (перцептивна складова), що відображається вмінням проникати у внутрішній світ вихованця, психологічною спостережливістю, яка пов'язана з глибоким розумінням особистості вихованця, його тимчасових психічних станів (за «дрібницями» бачити зміни у внутрішньому стані дитини; будувати індивідуалізовану освітню програму та уміння показати особистісне розуміння навчання з врахуванням індивідуальних характеристик внутрішнього світу вихованців).

– Організаторська складова, що відображає уміння організовувати дитячий колектив, об'єднувати його, надихати на вирішення важливих задач і, разом з тим, правильно організовувати свою власну роботу; умінням правильно розподіляти роботу, вкладатися у визначені терміни.

– Комунікативна складова, що відображається здібностями до спілкування з дітьми, вміннями знаходження правильних підходів до дітей та

учнівської молоді, встановлення педагогічнодоцільних взаємовідносин, педагогічною тактовністю.

– Загальнокультурна складова та толерантність, відображається успішністю педагогічного спілкування та ґрунтується на рівноправному партнерстві, взаємобготовності до порозуміння і взаємоповаги у процесі навчання, спілкування та діяльності, морально-етичній взаємодії (педагог впевнений, відкритий, недирективний, доброзичливий - у ставленні до учнівської молоді виступає в ролі наставника, а у ставленні до колег – у ролі порадника).

– Психологічна і професійна стійкість; відображається педагогічним виявом емоційно-вольової сфери, виразністю і прозорістю почуттів, “сердечністю розуму”, емоційністю та стресостійкістю, педагогічним оптимізмом тощо.

Володіння педагогом

технологією цілісного педагогічного процесу передбачає:

– Ефективне цілепокладання в освітньому процесі, реалізацію «суб’єкт-суб’єктного» підходу (вихованець ставиться в позицію суб’єкта діяльності), втілення в життя основних позицій формування творчої особистості. Відображається знанням освітніх стандартів та програм; системним баченням педагогічного процесу та володінням педагогічними засобами в тому числі формами і методами практичного навчання: польова практика, лабораторний експеримент тощо; володінням методами організації екскурсій, походів, експедицій та методами музейної педагогіки, використанням їх для розширення світогляду учнівської молоді.

– Забезпечення цілісного особистісного розвитку дітей та учнівської молоді. Відображається умінням визначати та розвивати інтелектуальні, креативні (творчі), емоційно-вольові, психо-фізіологічні, духовні здібності індивіда, сприяти успішній самореалізації особистості в соціумі.

– Забезпечення відповідності педагогічних цілей і завдань віковим та індивідуальним особливостям учнівської молоді. Відображається знанням вікових особливостей вихованців та методик освітнього процесу відповідно до вікових та індивідуальних особливостей. Володіння методиками роботи з обдарованою молоддю . в тому числі, пошуку і підтримки талантів.

Мотивація навчально-пізнавальної діяльності у вихованців:

Володіння педагогом закладу позашкільної освіти стимулювально-мотиваційним компонентом навчальної діяльності, що відображається у вмінні формування у учнівської молоді істинних мотивів навчально-пізнавальних дій та спрямуванні мотивації пізнання на формування професійної мотивації, забезпеченні позитивної мотивації навчальної діяльності та мотивації досягнень.

Інформаційна компетентність:

– Глибоке знання педагогом програми творчого об'єднання і профільного предмету та поєднання теоретичних знань з баченням їх практичного застосування, що є передумовою становлення особистісної значущості вихованця. Відображається як знанням генези формування предметного знання, так і застосуванням знань для пояснення соціальних і природних явищ; володінням методами (оптимальними) вирішення різних завдань в тому числі завдань олімпіад та конкурсів.

– Чітка орієнтація в методах викладання, що відображається знанням нормативних методів і методик, сучасних досягнень в цьому аспекті та використанням їх у педагогічній діяльності.

– Знання суб'єктивних умов діяльності (знання вихованців і учнівських колективів). Відображається володінням загальними методами діагностики індивідуальних особливостей учнівської молоді, використанням знань з психології в організації навчального процесу та розробкою індивідуальних проектів на основі індивідуальних характеристик вихованців.

– Самостійний пошук інформації, що забезпечує безперервне оновлення знань та умінь і, таким чином, постійне професійне зростання і творчий підхід до педагогічної діяльності. Відображається вмінням користуватися різними інформаційними джерелами та інформаційно-пошуковими технологіями.

– Використання ІКТ, що відображається вільним володінням ПК та навиками комп'ютерного пошуку та обробки інформації.

Розробка програм

педагогічної діяльності та прийняття педагогічних рішень:

– Володіння навичками створення методичних розробок (навчальні посібники; методичні посібники; навчально-методичні посібники тощо), підтверджує знання освітніх стандартів і типових програм; обізнаність і поінформованість відповідно профілю та відображається обґрунтованістю програм, що використовуються в освітньому процесі та наявністю персонально розроблених освітніх програм та методичних розробок.

– Володіння вмінням приймати рішення в різних педагогічних ситуаціях, що відображається розвинутістю педагогічного мислення, вмінням застосовувати при вирішенні проблем як стандартних рішень, так і творчих або інтуїтивних. Професійний стандарт педагога в системі позашкільної освіти має:

- стати підґрунтям для захисту педагога від виконання невластивих функцій, що відволікають його від виконання прямих обов'язків;
- спонукати до пошуку нестандартних рішень, забезпечувати право на творчий, креативний підхід педагога до освітнього процесу;
- сприяти подоланню технократичного підходу при оцінюванні праці педагога;
- забезпечувати координоване зростання свободи і відповідальності педагога за результати праці;
- мотивувати педагога до постійного підвищення кваліфікації.

Психологічна складова

стандарту педагога закладу позашкільної освіти:

– Своєрідність і відмінність позашкільної освіти полягає в «добровільному, цілеспрямованому використанні дітьми вільного часу для повного розвитку своїх потенційних можливостей, у варіативності освітніх видів діяльності, навчальних і розвиваючих програм. Основою його є опора не на окремі індивідуальні особливості дитини, а на цілісний особистісний розвиток».

– Залучення дитини до вивчення основ знань з різних областей діяльності суспільства сприяє його соціальній орієнтації та адаптації, формуванню усвідомленого вибору майбутньої професії, задоволенню широких пізнавальних потреб. Одночасно, надаючи кожній дитині свободу вибору сфери та спеціалізації діяльності і педагога, позашкільна освіта створює умови для становлення і розвитку творчої особистості, яка має сформовану систему соціально-значущих цінностей, здатної до постійного самовдосконалення.

– Педагог позашкільної освіти - це педагогічний працівник, до завдань якого входить керівництво різноманітною творчою діяльністю вихованців, комплектування складу гуртків, навчальних груп, секцій, клубних об'єднань тощо.

– Діяльність педагогів позашкільної освіти спрямована як на розвиток пізнавальної мотивації дітей, так і на рішення освітніх завдань, що безпосередньо відповідають життєвим потребам дітей, що дозволить у майбутньому прогнозувати можливості застосування у різних життєвих ситуаціях знань і навичок, отриманих в системі позашкільної освіти.

– Під готовністю до роботи в закладі позашкільної освіти розуміється сукупність якостей педагога, що визначають його спрямованість на розвиток як власної педагогічної діяльності, так і діяльності всього колективу, а також його здатності виявляти актуальні проблеми освітньої та

пізнавальної роботи дітей та учнівської молоді, знаходити і реалізовувати ефективні способи їх вирішення.

– Перший компонент готовності педагога до роботи в позашкільному закладі – наявність мотиву включення в цю діяльність.

– Другий компонент – комплекс знань про сучасні вимоги до результатів позашкільної освіти, інноваційні моделі і технології освіти.

– Третій – сукупність знань і способів вирішення освітніх завдань діяльності позашкільного закладу; єдність когнітивного (знання інновацій, способів їх застосування тощо), афективного (позитивне ставлення до педагогічних інновацій, емпатія, перевага позитивних емоцій у професійній діяльності тощо) і діяльнісного компонентів; вміння провести відбір навчального матеріалу з точки зору наявності в ньому елементів виховання і розвитку, ціннісно-сислового характеру, елементів розвивального і творчого характеру.

– Четвертий – вміння вибудовувати суб'єкт-суб'єктні відносини з вихованцями, знаходити до них індивідуальний підхід, толерантність, вміння організувати дослідницьку діяльність учнівської молоді, можливість надання дітям самостійно використовувати різні форми організації діяльності (групова, парна, індивідуальна), вміння працювати над помилками, вміння включати вихованців у навчальний діалог, прояв особливого інтересу до нового, мотиваційна готовність до сприйняття інновацій, комунікабельність, креативність, вміння працювати з інформацією.

– Особистісні якості педагога закладу позашкільної освіти повинні відповідати вимогам як носія цієї професії безвідносно до соціальних умов, суспільних формацій, освітнього закладу. Це адекватність самооцінки та рівня досягнень, певний оптимум тривожності, що забезпечує інтелектуальну активність педагога, цілеспрямованість, наполегливість, працьовитість, скромність, спостережливість, контактність, дотепність, ораторські здібності, артистичність натури, педагогічна тактовність. Особливо важливими є такі якості педагога як емпатія і потреба в соціальній взаємодії.

– Педагог є організатором освітньої діяльності учнів, їх співпраці і одночасно виступає в якості партнера і людини, що полегшує педагогічне спілкування, тобто «фасилітатор». Це зобов'язує педагога розвивати свої організаторські, комунікативні здібності.

– Професійні якості педагога повинні співвідноситися з постулатами - заповідями його психолого-педагогічної діяльності:

- поважай у дитині Людину, Особистість (стався до інших так, як ти хотів би, щоб ставилися до тебе);

- постійно шукай можливість саморозвитку та самовдосконалення (хто не вчиться сам, той не може мотивувати до навчання в інших);

- передавай вихованцю знання так, щоб він мав бажання і спроможності їх засвоювати, був готовий їх використовувати в різних ситуаціях і в своїй самоосвіті.

– Ці постулати – суть конкретизація загальновідомої тези: тільки особистість виховує особистість, тільки характер формує характер, особистість виховує особистість, тільки характер формує характер.

Психологічна компетентність педагога

як фактор придатності до роботи в закладі позашкільної освіти:

– Психологічна компетентність педагога – це вміння використовувати психологічні знання в роботі; вміння бачити за поведінкою дитини її стан, рівень розвитку пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери, риси характеру, здатність орієнтуватися, оцінювати психологічну ситуацію у відносинах з дитиною і колективом дітей та обирати раціональний спосіб спілкування.

– В моделі психологічної компетентності виділяються наступні блоки (структурні елементи):

- блок психологічних знань,
- блок "Я-концепції",

- блок активності,
- блок саморегуляції,
- блок професійної самосвідомості.

– Всі вони вимагають попередньої психодіагностики. Високий рівень психологічної компетентності забезпечує успішне освоєння методів управління в системі «людина - людина». Професіоналізм педагога передбачає знання вікових особливостей учнів, закономірностей їх поведінки, методів ефективної взаємодії тощо.

– Педагоги-позашкільники є носіями змісту пропонованих дітям видів діяльності. Це зміст, утілюваний в різноманітних формах, в сукупності з особистісними якостями складає унікальний індивідуальний педагогічний потенціал кожного з них. Здійснення діяльності педагога позашкільної освіти обумовлюється рівнем професійної свідомості педагога, оволодіння ним педагогічною технологією, педагогічною технікою.

– В процесі психолого-педагогічного супроводу діяльності педагога позашкільної освіти можна виділити певні етапи (як послідовність розвитку процесу): підготовчий, основний і заключний.

– Етап підготовчий включає в себе діагностику, прогнозування ходу і результатів, проектування педагогічного процесу. На цьому етапі вирішуються такі важливі завдання: обґрунтування і постановка мети взаємодії, діагностика умов, прогнозування, проектування і планування розвитку процесу.

– Основний етап – етап здійснення процесу педагогічного супроводу: постановка і роз'яснення мети та завдань майбутньої діяльності; взаємодія педагогів та супроводжуючих; використання намічених методів, засобів і форм процесу педагогічної взаємодії; забезпечення зв'язку педагогічного процесу з іншими процесами тощо.

– Важливу роль на етапі здійснення процесу психолого-педагогічного супроводу відіграють зворотні зв'язки, що служать основою для прийняття оперативних управлінських рішень. Розвиток і зміцнення

зворотнього зв'язку, як основи якісного управління процесом, — пріоритет для кожного учасника процесу педагогічної взаємодії в рамках психолого-педагогічного супроводу діяльності педагога позашкільної освіти.

– Заключний етап: аналіз досягнутих результатів. Важливо уважно проаналізувати хід і результат процесу педагогічної взаємодії в рамках психолого-педагогічного супроводу діяльності педагога позашкільної освіти після його завершення.

– Особливо важливо зрозуміти причини неповної відповідності результатів процесу педагогічної взаємодії в рамках психолого-педагогічного супроводу діяльності педагога позашкільної освіти, співвідношення його реальних і прогнозованих результатів.

– Успішність розвитку закладу позашкільної освіти, ефективність освітнього процесу, розвиток творчого потенціалу дітей багато в чому залежить від залучення педагогів у процес психолого-педагогічної діяльності відповідно до стандарту педагога позашкільної освіти.